

STATU ENDİŞESİ TAŞIMAYAN RESİMLER

NIHAT PEHLİVAN

Tuval hırçın ve düşeydir. Onu ya becerirsiniz ve ortaya resim çıkar ya da yalap şalap bir bulaşık olur.

Öldürücüdür tuvaler.

Oysa, o kararmış boya­ların içinde gezerken ruh, gözler yalnızca tatlı gerçekliği arar. Örselenmiş ruhlar, her bir fırça darbesiyle, siyahtan kırmızıya, yeşilden koyu, kopkoyu mora aktarılır. Ve resim bittiğinde ressam ölür, sonsuz yaşam başlar.

Oscar Wilde “Güzel şeylerde güzel anlamlar bulanlar kültür ve zevkleri gelişmiş kişilerdir. Onlar için umut vardır” şeklinde sanatı açıklarken şu saptamalarda bulunmuştur : “ Sanatçı için düşünce ve dil sanatın araçlarıdır. İnsanın kötü huylarıyla erdemleri, sanatçı için bir sanat hammaddesidir... Tüm sanat aynı zamanda hem yüzey hem de simgedir. Yüzeyin altına inen tehlikeyi kabullenir. Simgeyi okumaya kalkan tehlikeyi kabullenir. Sanatın aynasında yansıyan, aslında yaşam değil seyircidir...” (1) Dip not : Dorian Gray’in portresi., -Giriş-

Bu saptamadan yola çıkarak, sanatçının yaşayan şeyin ne olduğunu anlamasına ilişkin çabasının aslında ve beraberinde bir tehlike içerdiğini ve asıl yaratımın bu tehlikenin başladığı yerde olduğunu, hiçbir şeyin yoktan var olmadığını, o an yapılanın aslında sanatçının içinde biriktirdiğini; dış ile için karşılaşmasının sonucunda ortaya çıkandan başka bir şey olmadığını söylemek, sanıyorum yanlış olmayacaktır. Sonsuz dönüşümde işte burada başlıyor. Önce desen ardından tuval geliyor: görülen şey her ne ise, yaşanan ve yaşanmak – olmak – istenen çarpışarak eser meydana geliyor.

Ressamın fırçasına denek gelen boyanın tümünü yüzeye sürmesiyle başlayan bu kavga, son darbeye kadar sürecek; onun imzasını atacağı an’da kendiliğinden gelecektir. Sonsuz yaşamın başladığı o a’nı yaratıcı değil, resmin kendisi seçecektir.

Resul Aytemür, uzun bir süredir resim yapıyor. Akademi’nin Neşet Günal atölyesinden mezun olan sanatçımız, bir süredir insan faktörünü ele alan figüratif resme yoğunlaşmış durumda. İnsanlar, Resul’ün üzerinde çalıştığı konuların başında geliyor. Beyoğlu’nun yer yer kuru kalabalığı, birbirlerine bakmadan geçen insanlar. Umutsuz, yalnız ama birlikte. Tıpkı özbenliklerini olduğu gibi birbirlerini de kaybeden; ya da bir maç, bayram, festival sonrası –

mitinglerden günümüze kalan bu insanlar, sanatçının tuvalinde yer ediyor. Bu resimler; Resul'ün toplumculuğunu, varoşu, sokağı neredeyse acımasız geçen yıllar boyunca iyice gözlemlemiş olduğunu kanıtıyor. Birbirlerinin yolları üzerinde durarak, sanki karşılıklı konuşan insanlar var bu desenlerde. Sözcüklerimizle ulaşmaya çabaladığımız, sürekli yenilenen bu tuvalerde, bir inkar, elitist olmayan bir karşı çıkış; ironik insanlar sürekli ilişki halinde. Renk her bir varlığa nüfuz ediyor, her varlık kendi rengini yaratıyor.

Resul'ün ortaya koymaya çalıştığı şey : duygulu iç dünyası; yani onu savunmasız bırakarak fırtınanın önüne atan ve bütün varlığını kuşatan renklerdir. Bütün istediği, desenin tüm boyut ve yüzeyleriyle- romantik, bakışların giderek daha duygu yüklü oluşu, uyumlu bir şey, bazen de alabildiğince büyük ve korkutucu. Yoğun boya katmanları içinde, birbirlerinden habersizmiş gibi duran insanları resmederken onları kavratmak, ve tuvalinin derinliğini hissederek, resmin içindeki figürleri görmemizi ister. Resul, izlenimlerin gerçekleştirilmesinde resmin olanakları gözlerimizin önüne serer. Bir insanı, gerektiğinde çevresindeki her şeyden soyutlar, bunu çevre çizgilerini – kontür – vurgulayarak büyük bir rahatlıkla başarır. İç'i dıştan ayırmak üzere kullanılmış çizgilerdir bunlar, boşluk doldurmaktan ziyade eylemi ifade eden biçimlerdir.

Resmindeki, “ön plan – arka plan” ilişkisi; insanların nesnelere olan ilişkisinden bağımsız değildir, yerine ve ruhuna uygun, - ben, kendine göre olan insanlar demeyi tercih edeceğim – Beyoğlu sokak insanları (fahişeler, travestiler ya da onları pazarlayanlar) sokağın kiri içindeki yaşam bölmelerinde kalırlar. Bir an için, bu desenden bağımsız, ama onu anlatan, - hatta bütünleşen demek daha doğru olur sanıyorum -, bağımsız başka bir resim gözümüzün önünde canlanabilir. Kısacası, Resul Aytemür resminde hiçbir desenin bir diğeriyle ilişkisizliği ya da başka bir deyişle soyutluğundan söz edilemez. Tuvalin bütünlüğüne yansıyan oranlar arasındaki denge; renk tonları arasındaki uyum; bu ikisi arasındaki karşılıklı ilişkiler ve onların içinde elle tutulur gözle görülür hale gelen ruh : ressamımıza aittir.

Onun her bir resminde : o ilk yaratma anına geri dönüş vardır. Her resim benliğimizi sararak, içsel yolculuklara çıkmamıza vesile olur; resmedilen kişinin soyutlanmış kimliği, izleyenleri hayallere sürükler.

Resul'ün resminde yer yer köpekler rastlıyoruz. Jean Paul Sarte'nin bahsettiği tam karşılık geldiğini düşündüğümünden aynen alıntılamayı tercih ediyorum : “bir çizgiden ziyade içsel ve dışsal arasındaki dengeyi, o anın dondurulmuş bir uçuşunu betimleyebilir. (köpekler) ; dışarıdaki güçlerin baskısı altındaki bir nesnenin razı olduğu biçime dolanabilir; eylemsizliğin ve rehabetin simgesi olabilir.” (Dip Not 2 Estetik Üzerine Düşünceler, J.P.Sarte) Ancak Resul'ün köpekleri, kendi kendilerini, tıpkı diğer nesnelere gibi sınırlarlar.

Onun figüründeki yüzlere dikkat edildiğinde, zayıf ve sıradan kişiliklerin, kaderine razı olmuş kararsızların, aykırı bir kimliğin kendine göre olan insanların, inkarcı, kararlı, düşünceli hali

görülebcektir. Betimlenen bu bakışların, çizdiği bir dolu desenin nasıl oluşturulduğu önemlidir. Sürekli canlı modelle çalışan, ders almayan gelen öğrencilerini ya da yakın ve içten ilişkileri bu çizgilerde görülecektir. Tüm figürler, izleyenlerin gözlerini, saran göz kamaştırıcı renklere bürünmüş giysilerle kurnazca belirlenmiş; tahmin edilemeyecek, nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan, sürprizli boşlukların içine gizlenmiş desenler, havada asılı kalmış gibi duran düş dünyamızı besleyen birer kahramana dönüşmüşlerdir.

Hareketsiz bir tuvalin, renk cümbüşüne dönüşmesini, Resul'ün gördüğü şeyi nasıl görüyorsa öyle çizdiğini anlıyoruz. Ayrıntılardan arınmış yüzlerin, varlığın resmedilişi esnasında, mutlak - birebir – aktarımından ziyade, algılamının kişiden ve hatta anlık ruh haline göre değişebildiğini aktarır bize.

Resul'ün hırçın tuvaleri, ne menem bir ruhla, barışçı bir hale soktuğunu, figürlerin kendine göreliliklerinin bizleri nasıl görüyorsa öyle resmettiğini, sıra dışılığın, fiziksel darbeye uğramış halleri; aslında yaşamın ağırlığını yaşayan ve sorgulayan bireyleri incelemeye devam ettiğimize, eni konu nefes alıp vermeye başlayan tuvalerle karşılaşılıyor. Koyu bir deniz dalgasının, figürden ziyade üzerimize doğru yuvarlanarak gelişi, yağlı boya lekeli yüzey. Resul'ün bize tam ve doğru bir yüzey sunmak değildir: “Gerçek insanların var oluşları yoluyla, içimizde hisler ve davranış tarzları uyandıran imgeler üretmektir.” (Dip Not 3 J.P.Sarte – Adı geçen eser)

Birebir aynını yapan insanların çizgilerindeki hayalete dönüş bu resimlerde rastlamayız. Onun statü endişesi taşımayan, var oluşu simgeleyen gerçek sanat eseriyle karşılaştığımız an'ı anlamlandıran yapıtlarıyla yaşamak, her bağımlılık türü gibi çok da kolay değildir.

Şubat - 2005